

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/1461	21 juni 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 29/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/1461 d.d. 21 juni 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten S

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. ██████████ S

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ S

NL-HPMV NAVO-Brussel S

IMS/INT DIV, t.a.v. kol ██████████, d.t.v. HPMV S

INTERN:

HMID S
HACIV t.a.v. BCI S
HAI S
HMA S
CIC S
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

MINISTERIE VAN DEFENSIE

MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

29/95

(Afgesloten 211400B JUN 1995)

Conclusie/voorzicht

Recente besluiten van het Bosnisch-Servische parlement wijzen erop dat de rivaliteit tussen president Karadzic en zijn Servische ambtgenoot Milosevic blijft bestaan. Toch is er nog geen melding van praktische stappen met betrekking tot de door Karadzic bepleite, maar vooralsnog door Milosevic ontraden staatkundige eenwording van de Bosnisch- en Kroatisch-Servische staten.

Hoewel de minister van Buitenlandse Zaken van de Krajina, Babic, een formatie-opdracht heeft gekregen, is er nog geen nieuwe regering benoemd. De vertraging houdt tenminste voor een deel verband met de onduidelijkheid over de staatkundige toenadering tot de Bosnische Serviërs. Er is nog geen enkele indicatie van compromisbereidheid in de Krajina ten opzichte van Kroatië. Om die reden blijft de Kroatische militair-politieke leiding voorstander van voortdurende militaire druk op de Krajina.

Onder de etnisch-Albanese meerderheid in de Servische provincie Kosovo bestaat groeiende onvrede over het gebrek aan resultaat van de huidige koers van de Albanese oppositiepartij LDK. Een scheuring in deze partij is mogelijk. Een gevolg kan zijn dat de meer radicale Albanen hun gewapende verzet tegen de Servische onderdrukking zullen opvoeren.

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische president Izetbegovic heeft een aantal voorwaarden geformuleerd voor het stopzetten van de huidige operaties van de Bosnische regeringsstrijdkrachten (ABiH) in de omgeving van Sarajevo. Zo moeten de Bosnisch-Servische eenheden (VRS) hun zware wapens terugtrekken buiten de door de VN ingestelde zone van 20km rond de Bosnische hoofdstad en moeten zij weer humanitaire hulpverlening naar de stad toestaan. Deze uitspraken van Izetbegovic onderstrepen dat de Bosnische operaties rond Sarajevo vooral tot doel hebben het Servische beleg van de stad te doorbreken. Tevens wil Izetbegovic de verantwoordelijkheid voor het voortduren van de ABiH-operaties aan Servische zijde leggen. Zijn uitspraken kunnen echter tevens worden gezien als kritiek op de VN, omdat deze niet in staat zijn de status van Sarajevo als "Veilig Gebied" en een ongestoorde aanvoer van humanitaire

hulpgoederen af te dwingen. In dat kader heeft de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Sarcirbey de internationale gemeenschap nog onlangs verantwoordelijk gesteld voor de burgerslachtoffers die in Sarajevo gevallen zijn door Servische artilleriebeschietingen. Hij pleitte eens te meer voor opheffing van het embargo op wapenleveranties aan de ABiH.

Er zijn tegenstrijdige berichten over de deelname van Bosnisch-Kroatische eenheden (HVO) aan de operaties bij Sarajevo. Enerzijds heeft de Bosnische pers benadrukt dat de HVO vuursteun verleent aan de ABiH. Ook zijn er meldingen dat (delen van) HVO-eenheden uit andere delen van Bosnië-Herzegovina zijn overgebracht naar Sarajevo. Anderzijds zijn er geen meldingen dat leden van de HVO daadwerkelijk bij de genoemde operaties zijn ingezet. Ook heeft een HVO-zegsman in de omgeving van Visoko (ten noordwesten van Sarajevo) verklaard dat zijn eenheden paraat zijn om de ABiH te verhinderen Kroatisch grondgebied te doorkruisen bij hun operaties rond Sarajevo. Gezien het voortdurende wantrouwen tussen beide bevolkingsgroepen heeft het er alle schijn van dat de HVO wel enige ondersteuning verleent aan de Bosnische operaties bij Sarajevo, maar zich daarbij laat leiden door pragmatische overwegingen. De militaire steunverlening blijft dan ook beperkt van omvang. Ook in de toekomst zal de HVO haar inzet uitsluitend door Kroatische belangen laten bepalen. Deze beperking zal in het licht van de bestaande belangentegenstellingen tussen Kroaten en Moslims aanleiding kunnen vormen voor nieuwe onderlinge wrijvingen.

Het Bosnisch-Servische parlement is op 14 juni in spoedzitting bijeen geweest. Hoewel het een besloten zitting betrof, zijn inmiddels details bekend over de besluiten die daarbij zijn genomen. Zo is het mandaat opgezegd van vier parlamentsleden die nauwe betrekkingen hadden met de Servische president Milosevic. Tevens werd een resolutie aangenomen waarin "Joegoslavië" werd opgeroepen niet over te gaan tot erkenning van Bosnië-Herzegovina. Onbevestigde meldingen geven aan dat het parlement zich heeft uitgesproken voor volledige eenwording van de Bosnisch- en Kroatisch-Servische staten. Deze meldingen onderstrepen dat er sprake blijft van wrijvingen tussen Milosevic en zijn Bosnisch-Servische ambtgenoot Karadzic. Waar eerstgenoemde erop blijft aandringen dat de Bosnische Serviërs het vredesplan van de internationale Contactgroep aanvaarden, in de hoop dat daarmee opheffing van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" dichterbij wordt gebracht, is Karadzic daartoe niet bereid. Naar aanleiding van de bemiddeling van Milosevic bij het vrijlaten van de VN-gijzelaars door de VRS was er sprake van speculaties omtrent toenadering tussen beide Servische presidenten. Het ontslag van parlementariërs die nauwe betrekkingen hebben met Milosevic wijst erop dat van zo'n toenadering maar in beperkte mate sprake is en dat Karadzic de invloed van Milosevic in de Bosnisch-Servische gebieden nog steeds probeert te beperken.

in het voormalige Joegoslavië heeft gemeld, dat Milosevic de Bosnisch-Servische politieke leiding heeft geïnstrueerd hooguit een principe-besluit te nemen tot eenwording met de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië), maar de praktische uitvoering van zo'n besluit te verschuiven naar een later te bepalen datum. Er zijn nog geen berichten over praktische maatregelen die zo'n eenwording moeten helpen realiseren. Dit kan erop wijzen dat de Bosnisch-Servische parlementariërs (nog) niet bereid zijn Milosevic te provoceren door daartoe reeds op korte termijn over te gaan, ondanks het feit dat zowel Karadzic als de politieke leiding van de Krajina daarop aandringen.

De partij van Izetbegovic, de SDA, heeft voorgesteld dat in de toekomst de president en vice-president van de republiek worden gekozen door het parlement. Momenteel ligt de uitvoerende macht bij een zevenhoofdig presidium, dat bestaat uit leden van alle drie belangrijke etnische groeperingen in Bosnië-Herzegovina. Formeel was bepaald dat het voorzitterschap in het presidium jaarlijks zou rouleren, maar deze bepaling is voor de duur van de oorlog in Bosnië-Herzegovina buiten werking gesteld, zodat Izetbegovic feitelijk voortdurend heeft gefungeerd als staatshoofd. Voor een meerhoofdig presidium was na de onafhankelijkheid gekozen om de samenwerking tussen Serviërs, Kroaten en Moslims te symboliseren. Tegen die achtergrond kan het voorstel om voortaan de president door het parlement te laten kiezen, worden gezien als een indicatie dat de SDA, die een grote meerderheid in het Bosnische parlement bezit, door zo'n regeling haar eigen machtspositie wil consolideren. In de Kroatische pers is dat ook al gesuggereerd. Overigens is het betreffende voorstel eveneens opmerkelijk, omdat Kroaten en Moslims reeds vorig jaar zijn overeengekomen een gezamenlijke Federatie te vormen, die geleidelijk de macht van de Bosnische regeringsinstellingen moet overnemen. Het voorstel van de SDA wijst erop dat de Moslims daarin weinig vertrouwen hebben.

Volgens een melding van [REDACTED] in Bosnië-Herzegovina keren in toenemende mate Serviërs uit Servië zelf of west-Europa terug naar hun voormalige woningen in Tuzla en omgeving. In de meeste gevallen blijken die woningen in gebruik te zijn genomen door (met name Moslim-)vluchtelingen uit andere delen van Bosnië-Herzegovina. De plaatselijke autoriteiten zouden pogingen doen om de daardoor ontstane spanningen te minimaliseren. Tuzla en omgeving vormt één van de weinige regio's in Bosnië-Herzegovina waar nog relatief veel leden van alle drie etnische groeperingen woonachtig zijn. Er is geen sprake geweest van vervolgingen en/of een grootschalige uittocht van Serviërs ($\pm 20\%$ van de vooroorlogse bevolking). Om die reden is begrijpelijk dat ook in de huidige moeilijke omstandigheden toch vluchtelingen terugkeren. De speelruimte van de lokale autoriteiten om hen te reintegreren is echter beperkt; pogingen om, voor Servische vervolgingen naar Tuzla gevluchte, Moslims uit hun woningen te verwijderen ten gunste van Serviërs kunnen evenwel tot grote spanningen leiden.

Kroatië

Tijdens een treffen van de Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic met westerse diplomaten heeft eerstgenoemde gesteld dat Milosevic behoefte heeft aan "enig succes" op diplomatiek gebied. Door een dergelijk succes zou Milosevic volgens Granic intern sterk genoeg komen te staan om constructieve onderhandelingen met Kroatië te kunnen starten. Om die reden zou Kroatië volgens Granic instemmen met volledige opheffing van de sancties tegen "Joegoslavië", indien dat land Bosnië-Herzegovina en Kroatië binnen hun internationale grenzen erkent. De uitspraken van Granic zijn vooral bedoeld om de compromisbereidheid van zijn regering te onderstrepen. Een "Joegoslavische" erkenning van de Kroatische soevereiniteit zou inhouden dat Milosevic afstand neemt van de Krajina, en met name van Sector Oost, die aan "Joegoslavië" grenst en daarmee nauwe betrekkingen onderhoudt. Een dergelijke erkenning is op die gronden vooralsnog zeer onwaarschijnlijk.

De Kroatische minister van Defensie Susak heeft verklaard dat zijn regering en strijdkrachten de militaire druk op de Krajina willen voortzetten door het uitvoeren van offensieve operaties zoals die in

Sector West (begin mei) en recentelijk in de omgeving van Livno (Bosnië-Herzegovina). Doel was volgens Susak de Serviërs te dwingen tot onderhandelingen of, als zij daartoe niet bereid zijn, in ieder geval tot strijd "op Kroatische voorwaarden". Volgens Susak is het gevaar niet groot dat de Kroatisch-Servische strijdkrachten (VRS) als represaille opnieuw beschietingen op Kroatische steden zullen uitvoeren. Bovendien onderstreepte hij dat dergelijke aanvallen op hun beurt een rechtvaardiging zouden vormen voor nieuwe Kroatische operaties, bijvoorbeeld tegen de Sectoren Noord en Zuid. Deze uitspraken bevestigen dat de Kroatische militair-politieke top de mogelijkheden voor een politieke oplossing voor het conflict rond de Krajina wil blijven onderzoeken, maar vooralsnog weinig vertrouwen heeft in de Servische bereidheid daartoe. De uitspraken van Susak vormen verder een bevestiging dat Kroatië met reguliere eenheden is betrokken bij de strijd in Herzegovina, en dat de operaties in die regio met name moeten worden gezien in de context van het conflict rond Sector Zuid.

President Martić van de Krajina heeft minister van Buitenlandse Zaken Babić opgedragen een nieuw kabinet te vormen. Zoals bekend was de voormalige premier Mikelic eind mei ontslagen in verband met de Kroatische militaire successen in Sector West en de wens van Mikelic, daarin gesteund door Milosevic, om desondanks de dialoog met de Kroatische regering voort te zetten. De formatie-opdracht aan Babić ligt zeer voor de hand, gezien het feit dat diens partij de grootste fractie in het parlement van de Krajina vormt en Babić persoonlijk het initiatief heeft genomen tot het ontslag van Mikelic. Overigens zijn er geruchten dat niet Babić zelf, maar diens partijgenoot Kresojevic als nieuwe premier is aangewezen. Denkbaar is dat Babić er de voorkeur aan geeft zijn huidige positie te behouden, omdat hij dan verantwoordelijk zou blijven voor de betrekkingen met zowel de Kroatische als de "Joegoslavische" regering.

Babić heeft inmiddels verklaard dat er nog geen nieuwe formatiepoging is gedaan in verband met de mogelijke staatkundige eenwording van de Krajina en de Bosnisch-Servische republiek (RS). Indien het Bosnisch-Servische parlement daartoe besluit, zou in de visie van Babić de vorming van een nieuwe regering voor de Krajina overbodig zijn. Overigens stelde Babić dat nieuwe onderhandelingen met Kroatië noodzakelijk zijn indien de Bosnische Serviërs eenwording met de Krajina afwijzen. Zoals gemeld is er weliswaar sprake van enige terughoudendheid bij de Bosnisch-Servische parlementariërs over het tempo van eenwording met de Krajina, maar de kans dat zij deze formeel afwijzen, is uiterst klein. Er is ook geen reden om aan te nemen dat Babić zelf bereid is tot een compromis met de Kroatische regering over de toekomstige status van de Krajina. Babić geldt reeds geruime tijd als een sterk voorstander van onafhankelijkheid voor de Krajina en van toenadering tot de RS. Bovendien geeft Babić's initiatief tot het ontslag van Mikelic aan dat er nog steeds sprake is van wrijvingen tussen hemzelf en Milosevic.

De EU-waarnemersmissie heeft onlangs een opinie-onderzoek uitgevoerd in Sector Noord. Daaruit blijkt dat de (Servische) jeugd in dit gebied weinig positieve toekomstverwachtingen heeft. De meeste jongeren zijn ontevreden met hun leefomstandigheden en vrezen een nieuwe oorlog, die volgens de meesten slechts kan resulteren in een nederlaag tegen de Kroatische strijdkrachten (HV). Sommige Serviërs zouden er om die reden de voorkeur aan geven uit het betreffende gebied te vertrekken. De resultaten van dit onderzoek bevestigen dat het moreel van vele Kroatische Serviërs laag is. Overigens

heeft het pessimisme onder de Serviërs tot op heden niet geleid tot een groeiende bereidheid onder brede lagen van de bevolking om in te stemmen met een politiek compromis met Kroatië over de politieke toekomst van de Krajina.

Servië/Montenegro

Onlangs is een nieuwe studie verschenen over de economische situatie in "Joegoslavië". Daarin wordt geconcludeerd dat het Bruto Nationaal Produkt per hoofd van de bevolking in het land ongeveer 1000 US dollar bedraagt, minder dan de helft van het niveau van 1989. Ondanks tekenen van economische stabilisering (zoals een geleidelijke verhoging van de industriële produktie en zeer goede recordoogsten), blijft sprake van een economische crisis. Het gemiddelde loon bedraagt ongeveer 1/4 van het bedrag dat noodzakelijk is om de eerste levensbehoeften van een gezin te dekken.

Het betreffende rapport stelt dat er sprake blijft van grootschalige overtredingen van de internationale sancties tegen "Joegoslavië". Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat de regering onlangs een belastingverhoging heeft aangekondigd op de import van luxe goederen, die onder het sanctieregime verboden is. De meest grootschalige overtredingen vinden volgens het rapport plaats vanuit Albanië, Macedonië en Roemenië. Zo wordt gemeld dat de afgelopen winter via het meer van Shköder, dat voor een deel de grens vormt tussen Albanië en Montenegro, grote hoeveelheden tank- en vliegtuigbrandstof laatstgenoemd land zijn binnengesmokkeld. Het rapport stelt dat niet is na te gaan of deze brandstof door de "Joegoslavische" strijdkrachten is gebruikt, dan wel is overgebracht naar Bosnisch-Servisch gebied. Volgens de betreffende studie worden de boycotmaatregelen die "Joegoslavië" heeft ingesteld tegen de Bosnische Serviërs over het algemeen goed nageleefd, maar zijn de mogelijkheden om de naleving te controleren beperkt. Zeker is dat de grens niet hermetisch afgesloten is en dat er grensoverschrijdend verkeer blijft plaatsvinden, vermoedelijk ook in verboden goederen. Het rapport vermoedt dat het aantal overtredingen van de boycot met een militaire achtergrond toeneemt.

In de genoemde studie wordt ook ingegaan op de economische situatie in Kroatië en Macedonië. Met betrekking tot eerstgenoemde republiek wordt gemeld dat de inflatie gering is (2-4% op jaarbasis) en er dankzij het toerisme sprake is van een begrotingsoverschot, ondanks de hoge kosten voor defensie en de opvang van vluchtelingen. Het Bruto Nationaal Produkt (BNP) is echter nog slechts 60% van dat van 1990. Overigens wordt in de studie ook aandacht geschonken aan de economische voordelen van de aanwezigheid van VN-militairen in Kroatië. Hun bestedingen waren in 1994 goed voor ongeveer 9% van het BNP.

De economische situatie in Macedonië blijft rampzalig als gevolg van het uiteenvallen van het voormalige Joegoslavië, de VN-sancties tegen "Joegoslavië" en de Griekse boycotmaatregelen. Het BNP bedraagt slechts de helft van de waarde van 1989 en daalt, in tegenstelling tot dat in andere voormalige Joegoslavische deelstaten, nog steeds. Ruim 30% van de beroepsbevolking is geregistreerd als werkloos, maar in de praktijk is het aantal vermoedelijk veel hoger. Het rapport acht een sanering van de Macedonische economie uitgesloten zolang de genoemde externe factoren de economie parten blijven spelen.

Er zijn aanwijzingen voor een verandering in de opstelling van veel etnische Albanezen in de Servische, voormalig autonome provincie Kosovo. Tot op heden was die opstelling gekenmerkt door passief verzet tegen de Servische onderdrukking en het opzetten van parallelle, van het Servische regime onafhankelijke instellingen. Een groeiend aantal Albanezen is echter ontevreden over de huidige opstelling, en met name over het beleid van de politieke leider van de Kosovo-Albanezen, Rugova. Deze blijft onder invloed van de meer radicale stroming in zijn partij LDK streven naar een onafhankelijk Kosovo, maar laat daardoor in de ogen van anderen de huidige onaangename levensomstandigheden in Kosovo nodeloos voortduren. Sommigen zijn daarom voorstander van een meer actief verzet tegen de Serviërs. De meerderheid van de etnische Albanezen zou evenwel akkoord gaan met een beperkte coöperatie met de Servische autoriteiten om een aantal problemen (zoals de slechte drinkwatervoorziening en medische zorg) aan te pakken.

Indien de gematigde stroming aan invloed blijft winnen, kan dit op relatief korte termijn de weg vrijmaken voor nieuw overleg tussen de Servische autoriteiten in Kosovo en sommige Albanezen denkbaar. Als gevolg daarvan zouden de spanningen in de provincie kunnen worden gereduceerd. Indien Rugova zijn huidige politiek voortzet, maar ook als gekozen wordt voor méér coöperatie met de Serviërs, is echter tevens een scheuring in de LDK mogelijk. Het gevolg daarvan kan zijn dat de meer radicale Albanezen hun (gewapende) verzet tegen de Serviërs juist opvoeren.

Sinds ruim een week worden in Belgrado, en mogelijk op andere plaatsen in "Joegoslavië", mannelijke Servische vluchtelingen uit Kroatië in de weerbare leeftijd door de politie gearresteerd en overgedragen aan de Kroatisch-Servische strijdkrachten (SVK). Volgens sommige berichten zouden zelfs leden van de militaire politie van de SVK op "Joegoslavisch" grondgebied actief zijn. In het verleden is het meermalen voorgekomen dat de "Joegoslavische" autoriteiten assistentie verleenden bij pogingen van de Krajina om dienstplichtige vluchtelingen te dwingen aan hun verplichtingen te voldoen. Mogelijk is de jongste golf van aanhoudingen een uitvloeisel van de recente benoeming van KolGen Mrksic, een voormalig "Joegoslavisch" officier, tot opperbevelhebber van de SVK. Zoals gemeld streeft Mrksic ernaar de inzetbaarheid van de SVK te verhogen en is hij tegenstander van een politiek vergelijk met Kroatië over de toekomstige status van de Krajina.